

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ ЗА ЕФЕКТИВНІСТЮ ВИКОРИСТАННЯ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ

Анотація. Здійснено огляд та теоретичне узагальнення обліку необоротних активів у бюджетній установі, виділено його головні завдання, визначено систему контролю за ефективністю використання необоротних активів бюджетною установою.

Аннотация. Осуществлен обзор и теоретическое обобщение учета необоротных активов в бюджетном учреждении, выделены его главные задачи, определена система контроля за эффективностью использования необоротных активов бюджетным учреждением.

Annotation. The review and theoretical generalization of the fixed assets account in the budget agency has been conducted, its principal objectives are identified system for monitoring the effectiveness of the use of non-current assets budgetary institution is defined.

Ключові слова: бюджетна установа, необоротні активи, контроль, строк корисної експлуатації, знос, ліквідація.

Питання обліку необоротних активів бюджетних установ та особливості його ведення є досить актуальними на сучасному етапі господарювання, адже саме вони забезпечують високоякісне та своєчасне надання бюджетною установою послуг соціально-культурного, наукового та іншого характеру. Порядок обліку необоротних активів у бюджетних організаціях визначений багатьма нормативно-правовими законодавчими документами [1 – 3], у яких дуже часто відстежуються зміни та доповнення, тому дане питання вимагає особливої уваги і детального вивчення у зв'язку з постійними змінами в законодавчій базі.

Одночасно з обліком посилюється необхідність контролю за необоротними активами бюджетної установи. Необхідність контролю зростає з багатьох причин: по-перше, розвиток установи і ринку капіталу; по-друге, прагнення установ до самоврядування; по-третє, неефективна організація економічної роботи.

Дослідженнями у сфері необоротних активів займалися такі вітчизняні та зарубіжні вчені, як Ю. Маляревський [4], Л. Симченко [4], В. Матвеева [5], І. Ткаченко [6] та інші. Також особливої уваги заслуговує вплив держави на організацію облікового процесу.

Метою даного дослідження є розгляд особливостей обліку необоротних активів бюджетних установ, а також упровадження контролю за ефективністю їх використання.

Об'єктом дослідження є необоротні активи бюджетної установи.

Предмет дослідження – особливості обліку та контролю за ефективністю використання необоротних активів бюджетною установою.

Головним результатом діяльності бюджетних установ є послуга. Для надання послуг різного характеру бюджетні установи повинні мати перш за все засоби праці, оскільки саме вони є визначальним істотним елементом у процесі надання послуг. У бухгалтерському обліку бюджетних установ засоби праці виокремлюються в самостійний об'єкт обліку, що має назву "необоротні активи", до складу яких входять: основні засоби, інші необоротні матеріальні активи та нематеріальні активи.

У складі необоротних активів обліковуються земельні ділянки, капітальні витрати на поліпшення земель, будинки, споруди, передавальні пристрої, робочі силові машини й обладнання, транспортні засоби, інструменти, прилади, столовий, кухонний та господарський інвентар, обчислювальна техніка, робоча та продуктивна худоба, багаторічні насадження, музейні цінності, експонати зоопарків, виставок, бібліотечні фонди, знаряддя лову, спеціальні інструменти та спеціальні пристосування, білизна, постільні речі, одяг та взуття, тимчасові нетитульні споруди, природні ресурси, інвентарна тара, матеріали довготривалого використання з науковою метою, авторські та суміжні з ними права, права користування природними ресурсами, майном, об'єктами промислової власності, інші матеріальні та нематеріальні активи довготривалого використання [2].

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про основні засоби визначені в Інструкції з обліку основних засобів та інших необоротних активів бюджетних установ, затвердженій ДКУ від 17.07.2000 р. № 64 [3]. Відповідно до даної інструкції, необоротні активи – це матеріальні та нематеріальні активи, які належать установі та забезпечують її функціонування і строк корисної експлуатації яких, як очікується, становить більше одного року.

Серед напрямів бюджетного обліку дуже вагому роль відіграє облік необоротних активів. Склад необоротних активів доволі різноманітний, що потребує впровадження чіткої класифікації. Згідно з наявною практикою необоротні активи можна класифікувати за такими ознаками: галузевою належністю; функціональним призначенням; матеріально-речовою формою; ступенем використання; належністю.

Залежно від ступеня використання в діяльності необоротні активи поділяють на такі, що діють, такі, що перебувають у запасі, і такі, що не діють. До таких, що діють, необоротних активів належать об'єкти, які використовуються в господарській та адміністративній діяльності. Необоротні активи, які не діють, – це зайві об'єкти, не використовувані в установі, а також інші необоротні активи, які з тих чи інших причин не діють.

Можливо визначити такі головні завдання бухгалтерського обліку необоротних активів бюджетної установи, як:

1) правильне документальне оформлення і своєчасне відображення в облікових реєстрах надходження необоротних активів, їх внутрішнього руху та вибуття;

2) правильне обчислення та відображення в обліку суми зносу необоротних активів та видатків, пов'язаних з їх ремонтом;

3) точне визначення результатів ліквідації зазначених об'єктів обліку;

4) контроль за збереженням та ефективним використанням кожного з об'єктів необоротних активів.

Контроль треба здійснювати за певною системою, яка у першу чергу передбачає порядок перевірки дотримання встановлених норм обліку необоротних активів; правильність та своєчасність прийому та відпущення товарно-матеріальних цінностей; правильність витрачання фонду необоротних активів; зберігання товарно-матеріальних цінностей та грошових засобів у місцях їх збереження та використання.

Для підтримання необоротних активів у робочому стані до моменту їх списання, а також для запобігання передчасному вибуттю необоротних активів через непрацездатність періодично здійснюється обслуговування об'єктів, а також проводяться ремонтні роботи чи модернізація об'єкта необоротних активів.

Рух необоротних активів закінчується їх вибуттям. Діяльність бюджетних установ є специфічною і має свої особливості щодо порядку списання необоротних активів з балансу бюджетної установи. Це зумовлено, насамперед, великим переліком різноманітних видів необоротних активів, які використовуються лише в бюджетній сфері. Вибуття, яке супроводжується списанням зазначених об'єктів обліку, здійснюється через фізичне й моральне зношення, нестачі, виявлені під час інвентаризації, а також пошкодження унаслідок аварій чи стихійного лиха. Подальші дії щодо необоротних активів – продаж, безоплатна передача чи ліквідація – визначає створена наказом керівника установи комісія, що постійно діє протягом року [7].

Через обмеженість бюджетних коштів установам слід ретельно підходити до питання доцільності вибуття та поновлення необоротних активів.

Серед подальших напрямів дослідження можна виділити: удосконалення обліку та використання необоротних активів для бюджетної установи, розробку методів контролю за ефективністю їх використання.

Таким чином, дані питання потребують подальшого дослідження не тільки в напрямі вдосконалення законодавчої бази. Необхідно звернути увагу на функціонування контролюючих органів, переглянути звіти про їх діяльність та проаналізувати типові порушення у сфері обліку нематеріальних активів.

Наук. керівн. Глебова Н. В.

Література: 1. Порядок застосування плану рахунків бухгалтерського обліку бюджетних установ // Все про бухгалтерський облік. – 2010. – № 7. – С. 24–29. 2. Інструкція з інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів, розрахунків та інших статей балансу: Наказ Міністерства фінансів України та ГУДКУ від 30.10.98 № 90 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.treasury.gov.ua. 3. Інструкція з обліку основних засобів та інших необоротних активів бюджетних установ, затверджена Наказом Державного казначейства України від від 17.07.2000 р. № 64 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.treasury.gov.ua. 4. Маляревский Ю. Д. Бюджетный учет и отчетность : учебн. пособие / Ю. Д. Маляревский, Л. Н. Симченко, В. В. Ольховская. – Х. : ИД "ИНЖЭК", 2003. – 216 с. 5. Матвеева В. Необоротные активы у бюджетников: что нового / В. Матвеева // Налоги и бухгалтерский учет. – 2005. – № 41. – С. 28–40. 6. Ткаченко І. Т. Звітність бюджетних організацій / І. Т. Ткаченко. – К. : КНЕУ, 2000. – 216 с. 7. Яковишина Н. А. Особливості обліку необоротних активів бюджетних установ [Електронний ресурс] / Н. А. Яковишина, О. В. Задорожна. – Режим доступу : <http://intkonf.org>.